

Јулијана Пешић,
музејски саветник, археолог
Народни музеј у Лесковцу

УДК 737.1.032(497.11)''652''
737.1:069.5(497.11)

ИЗ НУМИЗМАТИЧКЕ ЗБИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЛЕСКОВЦУ

Појединачни налази римског новца од 1. до 5. века

АПСТРАКТ: У Нумизматичкој збирци I Народног музеја у Лесковцу, поред пет остава римског новца, чувају се и појединачни налази. Они потичу са различитих локалитета у лесковачком крају, откривени су случајно, а за Музеј су откупљени или добијени на поклон. Нажалост, за многе примерке не постоје подаци о месту и условима налаза. У овом раду обрађено је 45 примерака добро очуваног новца од 1. до 5. века за које је познато место налаза. Они ће пружити значајне информације о новчаном промету, али и о почецима и току урбанизације Лесковачке котлине.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Лесковачка котлина, римски период, новац, нумизматика, урбанизација

Збирка Нумизматика I Народног музеја у Лесковцу садржи пет остава римског новца, и то: 1. остава од 10 републиканских денара са непознатог налазишта;¹ 2. остава 137 денара и антонинијана из Подримца;² 3. остава Флавијеваца из Лесковца која садржи 43 примерка бронзаног новца Константина I и његових синова; 4. Остава новца са непознатог налазишта, садржи 348 примерака бронзаног новца од царева Констанција II, Констанса, Констанција Гала, Јулијана I, Валентинијана, Валенса и Грацијана 5. Остава из Липовице код Власотинца, која садржи новац од царева Констанција II до Грацијана.³ Од оставе сребрног новца из Момчилова код Прокупља, која се налази у Народном музеју у Београду, у нашој збирци се чува 11 примерака.⁴

¹ Јоцић, 1994, 197-201.

² Стаменковић, 2005, 143-191.

³ Оставе из Лесковца, Липовице и са непознатог налазишта припремљене су за публикавање заједно са још две оставе византијског новца у каталогу под називом „Оставе римског и византијског новца у Народном музеју у Лесковцу“, аутора С. Јовић и Ј. Пешић.

⁴ Јанковић-Михалчић, 2005, 52, 53.

Поред остава, у Збирци се чувају и појединачни налази новца. Набављени су поклоном, откупом, или током археолошких истраживања. Појединачни налази и остава новца откривене током археолошких ископавања насеља и некрополе у Малој Копашници, као и на локалитету Хисар у Лесковцу, биће обрађени у контексту самих локалитета, односно у посебним публикацијама. Појединачни налази новца најчешће су откривани случајно, а за многе примерке недостају подаци о месту и условима налаза. У овом раду презентовани су само примерци новца који су добро очувани и за које је познато место њиховог налаза. Као такви, они могу пружити више информација о новчаним токовима, али и о почецима (и току) урбанизације лесковачког краја током римског периода.

Међутим, овај приказ појединачних налаза новца неће пружити целовиту слику о циркулацији новца у Лесковачкој котлини - из више разлога. Од укупне количине случајно откривеног римског новца у лесковачком крају, само мали део доспева у Музеј, док већи део остаје у породицама, или заврши на црном тржишту. Осим тога, од оног броја који дође у Музеј, већину представљају примерци за које се не зна место налаза. Такође, за поједине примерке којима је познато место налаза, није могуће извршити идентификацију новца због лоше очуваности. Поједини примерци који су доспели у Музеј у време формирања Збирке, нису конзервирани и трајно су оштећени (корозијом), без могућности за идентификацију.

Најранији приказ новца из наше збирке дао је С. Душанић – у првом броју Лесковачког зборника, 1961. године. Приказана су три македонска и десет византијских златника (Душанић 1961, 93-100). У Зборнику бр. 34, из 1994. године, М. Јоцић је наставила публикување македонског новца, а презентована је и остава републиканских денара са непознатог налазишта (Јоцић, 1994, 197-201). Оставу која садржи 137 денара и антонинијана из Подримца обрадила је С. Стаменковић. Публикована је у Нумизматичару бр. 24-25 (Стаменковић, 2005, 143-191).

Најстарији примерци новца из Нумизматичке збирке I припадају емисијама новца Филипа II и Александра Великог који су пронађени на локалитету Лусалије у селу Орашцу. То је статер Филипа II Македонског, кован 340. године п. н. е. у непознатој ковници и два статера Александра Великог – један кован постхумно у Лимпсаху 315 г. п.н.е., а други у Вавилону 305. г. п. н. е.⁵ Групи најстаријих примерака припадају и драхма Александра Великог, тетрадрахма краља Лизимаха и драхма колоније Дирахион са натписом архонта Меникоса.⁶

Веома је мало примерака новца из доба Републике, који би сведочили о присуству Римљана у Лесковачкој котлини, као и о ратовима против

⁵ Душанић 1961, 93-95, кат. 1-3.

⁶ У старом инвентару новца (156, 158, 159) забележене су три драхмe колоније Дирахион: једна са именом архонта Ксенона, друга са именом Еуктиса и трећа са именом Меникоса. Драхме су пронађене у селу Секицол, у општини Лебане. Очувана је само драхма са именом архонта Меникоса: Јоцић, 1994, кат. 4.

Дарданаца у 1. в. п. н. е.⁷ Ту је, у првом реду, денар откривен током археолошких ископавања на локалитету Скобаљић град,⁸ који се датује у 100-ту годину п. н. е. Такође, у Збирци се чува и мања остава (вероватно део веће, растурене оставе) од 10 примерака денара, из периода од 133. године до 77. године п.н.е., са непознатог налазишта.⁹

Из доба Царства, из 1. века н.е., у Збирци се чува само један примерак новца, за који није познато место налаза. То је сестерциј цара Веспасијана из 77/8. године¹⁰ који, као и недостатак насеља и археолошких предмета, сведочи о касној романизацији ових простора.

Први налази новца из 2. века су два бронзана примерка из емисија царева династије Антонина. Први је сестерциј цара Хадријана, кован 134-38. године, а пронађен у руднику Леце, у југозападном делу Лесковачке котлине (кат. 1). Други, такође сестерциј Антонина Пија кован 140-143. године, откривен је у селу Сејаница (код Грделице), у близини рудом богате области око Рупља, у југоисточном делу котлине (кат. 2). Оба примерка кована су у Риму.

Поред новца и епиграфски споменици потврђују да је оснивање првих насеља - у првој половини 2. века - везано за експлоатацију руда.¹¹ Наиме, у близини рудника Леце, у селу Пусто Шилову, откривена је вотивна плоча посвећена Либеру, на којој се помиње сеоско насеље *vicus*. Дедиканти који упућују завете припадници су већ романизованог домаћег становништва.¹²

⁷ Дарданци су са Римљанима остварили ближе контакте још као њихови савезници у II и III Македонском рату, 200-168 године п.н.е. Затим се помињу римски походи против Дарданаца 97. и 85. п.н.е., али су дефинитивно поражени тек у рату познатом као *Bellum Dardanorum*, који је вођен 75-72. године п.н.е. (Papazoglu, 1969, 134-139).

⁸ Новац је откривен током археолошких ископавања 1986. године у квадр. Б/8: L. (*Appulcivs*) *Saturninvs* /AB. глава РOME са шлемом на л., РВ. Сатурн на квадриги на д., у левој руци узде, у десној криви нож. Испод ногу коња тачка и контрамарка. У исечку L. Saturn. Новац је изложен у Сталној поставци, у сегменту посвећеном Скобаљић граду.

⁹ Остава је чувана у једној лесковачкој породици, али без информација о месту или околностима налаза; Јоцић 1994:197-200, кат. 1-10.

¹⁰ У старом инвентару новца забележен је и примерак новца цара Домицијана који је, због оштећености, у потпуности непрепознатљив.

¹¹ Римска провинција Горња Мезија сматрана је облашћу која обилује рудним богатством. Трагови рударења у Лесковачкој котлини - поред рудника Леце који је припадао тзв. Јањевском дистрикту (са центром у Улпијани) - забележени су и на планини Радан, у сликовима Газдарске, Лецке и Туларске реке, на десној обали Шуманске реке - у западном и југозападном делу Лесковачке котлине и на побрђу Бабицке горе и Кршевице, у области Рупља - у источном и југоисточном делу котлине. В. Петровић 2007, 16; Стаменковић 2009, 232; Stamenković, 2013, 66,67. кат. 184, сл. 51,52.

¹² Вотивне аре датују се у другу половину 2. и почетак 3. века: Пешић 2017, 23-49, са целокупном литературом.

Четири аре посвећене Херкулу и Омфали које су откривене у Лецу, у Пустом Шилову и Газдару претпостављају и постојање храма посвећеног Херкулу, који је сматран и заштитником рудара. У Сејаници је такође пронађена вотивна ара, али посвећена Јупитеру, којом су потврђују рударске активности и постојање насеља у области Рупља.¹³

Налази новца хронолошки опредељују и изградњу римског пута, односно оснивање насеља на простору данашњег села Мала Копашница. У супструкцији пута који је откривен на југоисточном рубу римског насеља, током заштитних ископавања 2012-2014. године, пронађен је ас Антонина Пија. Осим пута, откривен је и део насеља у коме се развијао значајан занатски центар, са керамичким пећима и хореумом. Насеље, са занатским центром за производњу предмета од керамике и некрополом богатом налазима, развијало се у другој половини 2, током 3. и у првој половини 4. века.¹⁴

У Збирци се чувају и два сестерција царице Фаустине I, из 40-их година и денар Клодија Албина, с краја 2. века.¹⁵ Иако се не зна прецизно место њиховог налаза они су, такође, сведоци развоја урбанизације Лесковачке котлине.

Откривен је велики број појединачних налаза новца широм Лесковачке котлине, кованих током 3. и 4. века. Они су доказ великог монетарног промета у том периоду, као и интензивне урбанизације наше котлине. Евидентиран је велики број локалитета, који се опредељују у утврђења, насеља, виле, некрополе - на основу археолошких предмета, али и новца. Поједини локалитети евидентирани су само на основу налаза новца.¹⁶ Од емисија новца 3. века у Нумизматичкој збирци се чувају 16 примерака, за које се зна место открића: два примерка новца цара Гете, један из М. Копашнице (кат. 3); други (кован у Сердици) из Радиновца, са локалитета Каљаје (кат. 4); затим новац Јулије Мамеје, откривен у селу Бабичко (кат. 5); Максимиана Трачанина у селу Гргуровцу (кат. 6); два примерка Филипа I, један са локалитета Хисар у Лесковцу (кат. 7), други са локалитета Градац из Градашнице. (кат. 8); новац Требонијана Гала откривен је у руднику Леце (кат. 9), а два примерка цара Галијена у М. Копашници (кат. 10, 11); три примерка новца цара Аурелијана на Хисару у Лесковцу (кат. 12-14); Новац цара Флоријана откривен је током археолошких ископавања у Јашуњи, у цркви Св. Јована Претече. (кат. 15). Са локалитета Кале у Д. Бријању потиче новац цара Проба (кат. 16), као и из Јелашнице (кат. 17).

¹³ Стаменковић 2009, 232; Stamenković, 2013, 89, 147.1, sl. 76.

¹⁴ Иванишевић, Стаменковић, Јовић, 2016, 47-69.

¹⁵ Збирка NI/1 инв 538, 539 и 547.

¹⁶ Од 235 античких локалитета у Лесковачкој крају, 17 је евидентирано на основу налаза новца: Stamenković, 2013, 123-184.

Консекративни новац са натписом DIVO CARO откривен је у селу Дукат у општини Гаџин Хан (кат. 18).

За 14 примерака новца Константинове династије познато је место налаза, за седам царева Валентинијана и Валена; по један царева Теодосије I и Аркадија. Најранији новац 4. века је фолис Галерије Валерије (ћерке Диоклецијанове, а жене Галерије) из Радиновца (кат. 19), затим фолиси Константина I, који су откривени у селу Винарцу, као и у Градашници, Бобишту, Слишану, М. Копашници и Разгојни (кат. 20-25). Новац Константина II откривен је у селу Дукат, у Малој Копашници и у Бачевини - општина Лебане (кат. 26-28). Примерци новца Констанса пронађени су у Градашници, на Радану - код цркве Св. Петра и на Хисару код Лесковца (кат. 29-31). Фолиси Констанса (или Констанција II?), Јулијана, Валентинијана и Валенса откривени су на Хисару у Лесковцу. (кат. 32-34, 36), а Валентинијана (или Валенса?) у Бобишту (кат. 35); Од три фолиса Валенса један је откривен у Градашници (кат. 39), а два у Дукату (кат. 37, 38); У збирци се чува и један солид Валенса пронађен у Грданици (кат. 40); Емисијама 4. века припадају фолиси Теодосија I и Аркадија - из Радиновца (кат. 41, 42).

У Збирци се чува још 43 примерака новца 3. века, за које не постоје подаци о месту и условима налаза. То су: седам денара С. Севера и по један царева: Гете, Каракале, Елагабала, Гордијана III, Требонијана Гала и Валеријана. Од примерака новца царева друге половине 3. века, у Збирци се чувају по три примерка новца Галијена и Клаудија II Готика и чак 22 примерка цара Аурелијана. Такође се - без прецизног места открића - чувају и емисије новца царева Тетрархије: по један Диоклецијана, Максимијана Херкулија, Констанција I, Галерија, и по три Максимиана Даје и Лицинија. Највећи број налаза новца припада ковању Константина и његових синова – чак 152 примерка, за које се не зна место налаза. Чести су налази новца царева Валенса и Валентинијана - укупно 16, док је откривено само пар комада цара Грацијана.

Крајем 4. и током 5. века циркулација бронзаног новца се знатно смањује и скоро да престаје на простору Лесковачке котлине, али се запажа повећани проток златног новца. У Збирци се чувају примерци семиса Еудоксије из 439-455 (из Орашца); солиди Теодосија II из 420-450, ковани у Тесалоники, па Зенона из 476-491 (кат. 43-45).¹⁷

Оба примерка новца 2. века, из збирке Нумизматика I, кована су у Риму. Такође, од 16 примерака 3. века, који су откривени у Лесковачкој котлини, највише су заступљене емисије новца исковане у Риму – седам (43,75%); три у Виминацијуму (18,75%) и један у Сердики (6,25%). За пет примарака није било могуће утврдити место ковања. Током 4. века -

¹⁷ Циркулација новца јужно од Дунава, готово је у потпуности опала крајем 4. и у првој половини 5. века због упада варвара, након битке код Хадријанопоља - 378. године. До потпуног прекида циркулације новца долази након упада Хуна - 440. године: Иванишевић, Стаменковић, 2010, 59-84.

од 24 примерака чији су владари идентификовани, за 11 није било могуће утврдити ковницу. Највише је заступљен новац ковнице из Солуна - четири примерка (16,67%); из Сисције - три (12,50%); из Хераклеје и Тријера - по два (8,33%) и по један из Антиохије, Константинопла (4,17%).

На појединим локалитетима запажа се континуитет новчаног промета током више векова. Тако је, на пример, у руднику Леце откривен новац 2-3. века; у Малој Копашници, на Хисару, Градашници и Дукату пронађен је новац из 3-4. века, а у Радиновцу - на локалитету Каљаје, од почетка 3. до почетка 5. века.¹⁸

Скраћенице

д - десно; л - лево; AU – злато; AR – сребро; AE – бронза.

Новац је одређен према каталозима:

RIC II - H. Mattingly, M.A.Sydenham, The Roman Imperial Coinage, vol. II, Vespasian to Hadrian, London 1962.

RIC III - H. Mattingly, M.A.Sydenham, The Roman Imperial Coinage, vol. III, Antoninus Pius to Commodus, London 1968.

RIC IV/1 H. Mattingly, M.A.Sydenham, The Roman Imperial Coinage, vol. IV/1, Pertinax to Geta, London 1968.

RIC V/1 – H. Mattingly, M.A.Sydenham, The Roman Imperial Coinage, vol. V, Valerian to Florian, London 1962

RIC V/part II – H. Mattingly, A Edward, M.A.Sydenham, The Roman Imperial Coinage, London 1968.

RIC VI - C.H.V. Sutherland, R.A.G. Carson, The Roman Imperial Coinage, vol. VI, Diokletians to Maximinus, London 1967.

RIC VII - C.H.V. Sutherland, R.A.G. Carson, The Roman Imperial Coinage, vol. VII, Constantine and Licinius, London 1981.

RIC VIII - J. P. C. Kent, The Roman Imperial Coinage VIII., The family of Constantine I, London 1981.

RIC IX - H. Mattingly, C.H.V. Sutherland, R.A.G. Carson, The Roman Imperial Coinage. Valentinian I – Theodosius I, London 1951.

RIC X - . R.A.G. Carson, J. P. C. Kent, A.M.Burnett, Roman Imperial Coinage, London 1994.

GIC - D. R. Sear, Greek Imperial Coins and their values, The local coinages of the Roman Empire, London 1991

Dušanić 1961 –Novac kolonije Viminacijum i datumi iz rimske istorije sredine III veka, Starinar n.s. XII, Beograd, 1961, 141-155

¹⁸ На појединим локалитетима, као што је Градиште код Рујковца, откривен је новац од 3-6. века. Новац се чува у приватној збирци: Иванишевић, Стаменковић, 2010, 59- 84.

КАТАЛОГ

1. Хадријан (117-138)

Ковница Рим

134-138.

АЕ, сестерциј

Инв. НI/ 548.

RIC IV/20.

Лесковац, Мала Копашница, непознати локалитет.

AB. HADRIANUS-AVG COS III PP

Биста цара на д. са лорововим венцем.

PB. F(I)DES –PVBLICAE

Фидес стоји на д. У д. руци држи класје, у л. корпусу. У пољу л. слово S.

R- 27 mm; T-14,20 g; оса 7.

Инв. НI/1/ 535.

RIC II /241.

Медвеђа, Рудник Леце, поклон директора рудника 1957. године.

4. Гета (211-212)

Ковница Сердика

АЕ, велика бронза

AB. AVTKP CE – ПТИ ГЕТАС

Попрсје цара на д. са лорововим венцем.

PB. OVAΠICAC- CEPΔIKHC

Геније колоније стоји окренут на л. У л. руци држи рог изобиља у д. патеру.

R- 30 mm; T-15,25 g; оса 12.

Инв. НI/1/ 663.

Лебане, Радиновац, локалитет Каљаје, поклон Милана Јоковића.

GIC, No2789 f-34.

2. Антонин Пије (138-161)

Ковница Рим

140-143.

АЕ, сестерциј

5. Јулија Мамеја (222-235)

Ковница Рим

231-235.

АЕ дупондиј

AB. ANTONINVS AVG PI -VS PP TRP COS III

Биста цара на д. са брадом и лорововим венцем.

PB. SECURITA-S PUBLICA

У пољу S.C.

Секуритас стоји на л. Л. руком се ослања на стуб, у д. држи дугачак скиптар.

R- 3,3 mm; T-23,95g; оса 12.

Инв. НI/1/ 18.

RIC III /641.

Лесковац, Сејаница, непознати локалитет, откуп.

AB. IVLIA MAMEA-AVGVSTA

Попрсје царице у хаљини на д. са дијадемом.

PB. [FELICITA]S PVBLICA

Божанство стоји на л. са прекрштеним ногама. Д. руком се ослања на стуб, у л. држи кадужеј.

R- 29 mm; T-13,10 g; оса 1.

Инв. НI/1/ 552.

RIC V/678.

Лесковац, Бабишко, локалитет Ђоргов рид, поклон Александра Станковића.

3. ВЕК

3. Гета (211-212)

Ковница Рим

200-202.

AR, денар

6. Максимин Трачанин (235-238)

Неодређена ковница

АЕ, сестерциј

AB. [PS]EPT GETA CAES PONT

Попрсје гологлавог цезара на д.

PB. SECVRIT-IMPERI

Секуритас седи окренута на л. У д. руци држи глоб, л. се ослања на столицу.

R- 18 mm; T-3,10 g; оса 12.

AB. IMP(...) MAXIMINVS PP AVG

Биста цара у профилу на д.

PB. VICTORIA (?) (...)

Представа божанства које стоји.

R- 27 mm; T-7,15 g; оса 12.

Инв. НI/1/ 559.

Лесковац, Гргуровце, локалитет Црквиште, откуп.

7. Филип I Арабљанин (244-249)
Ковница Виминацијум
245-246.
АЕ, велика бронза
- AB. IMP IVL PHILIPPVS A[VG]
Биста цара у профилу на д.
РВ. PM S C-OL VIM
Персонификација колоније између бика
на л. и лава на д. страни.
У исечку ANVII.
R- 26 mm; T-14,20 g; оса 12.
Инв. HI/1/ 560.
Лесковац, локалитет Хисар.
8. Филип I Арабљанин (244-249)
Ковница Виминацијум
246-247.
АЕ, велика бронза
- AB. IMP ()PHILIPPVS AVG
Биста цара на д. са лоровим венцем.
РВ. PM S C-OL VIM
Персонификација колоније између бика
на л. и лава на д. страни.
У исечку ANVIII
R- 28 mm; T-16,40 g; оса 6.
Инв. HI/1/ 620.
Лесковац, Градашница, локалитет Градац,
поклон Светислава Јовановића.
9. Требонијан Гал 251-254
Ковница Виминацијум
252-253.
АЕ, велика бронза
- AB. IMP C GALLUS PFELIX AVG
Биста цара на д. са лоровим венцем.
РВ. PMSC OLVIM ANXIV
Персонификација колоније између бика
на л. и лава на д. страни.
R- 25 mm; T-10,80 g; оса 12.
Инв. HI/1/ 534.
Медвеђа, рудник Леце, поклон Николе
Илића.
10. Галијен (253-268)
- Ковница Рим
257-259.
AR, антонинијан
- AB. [G)ALLIENVS.AVG
Попрсе цара на д. са брадом и зракастом
круном.
РВ. PAX [A] VG
Пакс стоји на л. У д. руци држи грану ?,
у л. дугачак скиптар.
R- 20 mm; T-3,15 g; оса 5.
Инв. HI/1/ 554.
RIC V part I, 256.
Лесковац, Мала Копашница, непознати
локалитет.
11. Галијан (253-268)
Ковница Рим
257-259.
AR, антонинијан
- AB. [GA))LLIENVS.AVG
Попрсе цара на д. са брадом и зракастом
круном.
РВ. [P]M. TR P+III COS()
Сол стоји на л.у д. руци кугла у л. копље.
У пољу л. слово Р.
R-20 mm; T-3,30 g; оса 12.
Инв. HI/1/ 555.
RIC V part I, 157.
Лесковац, Мала Копашница, непознати
локалитет.
12. Аурелијан (270-275)
Ковница Рим
АЕ 2
- AB. IMP AVRELIANVS AVG
Попрсе цара у оклопу на д. са зракастом
круном.
РВ. CONCORDIA (MILITVM?)
Конкордија лево, стоји окренута на д. и
рукује се са царем који стоји д.
У исечку слово Р.
R -21 mm; T-3,40 g; оса 7.
Инв. HI/1/ 669.
RIC V part I 59 Рома.
Лесковац, локалитет Хисар, откуп.

13. Аурелијан (270-275)
Неодређена ковница
АЕ средња бронза	16. Проб (276-282)
Ковница Рим
АЕ средња бронза
AB. (IM)P AVRELIANVS AVG
Попрсе цара у оклопу на д. са зракастом круном.
PB. VIC-TORIA (...)
Викторија корача на л. држи палмину грану у л., а венац у д. руци. У пољу л. звезда, д. слово S.
R- 22 mm; T-2,95g; оса 12.
Инв. HI/1/ 670.
RIC V part I 55.
Лесковац, локалитет Хисар, откуп.	AB. IMPCAVRPROBVS
Биста цара на д. са зракастом круном.
PB. [C]ONSERVAT AVG
Сол са зракастом круном корача на л. У л. руци држи куглу или рог изобиља, д. рука је подигнута.
R- 22 mm; T-3,25; оса 12
Инв. HI/1/ 510.
RIC V/part II 293.
Бојник, Доње Бријање локалитет Кале, откуп.
14. Аурелијан (270-275)
Неодређена ковница
АЕ средња бронза	17. Проб (276-282)
Неодређена ковница
АЕ средња бронза
AB. IMP AVRELIAN [VS AVG]
Попрсе цара у оклопу на д. са зракастом круном.
PB. CONCORDIA [MILITVM?]
Конкордија лево, стоји окренута на д. рукује се са царем који стоји десно? У пољу доле слово •S•
R- 22 mm; T-3,30g; оса 6.
Инв. HI/1/ 671.
RIC V part I 59.
Лесковац, локалитет Хисар, откуп.	AB. PROBVS – (...)
Биста цара на д. са зракастом круном.
PB. IOVI C [ONSERVAT AVG]
Сол или Геније са зракастом круном на л. У л. руци држи скиптар у д. рог изобиља ?
R- 20 mm; T-1,60 ; оса 6; новац је оштећен.
Инв. HI/1/ 681.
RIC V/part II 294.
Сурдулица, Јелашница, непознат локалитет, рекогносцирање.
15. Флоријан (276)
Неодређена ковница
АЕ средња бронза	18. Кар (282-283)
Ковница Рим
АЕ средња бронза
AB. [I]MP FLORIANVS AVG
Попрсе цара у оклопу на д. са зракастом круном.
PB. Легенда је нечитка.
Назиру се две фигуре које стоје.
R- 22mm; T-
Инв. HI/1/ 536.
RIC V part I 5(F).
Лесковац, Јашуња, локалитет црква Св. Јована Претече, археолошка ископавања 1986. године.	AB. DIVO CARO
Биста цара на д. са зракастом круном.
PB. [C]ONS[ECRA]TIO
Орао са раширеним крилима.
У исечку КА.
R- 22 mm; T-3g; оса 12.
Инв. HI/1 511
RIC V part II, 47.
Гацин Хан, Село Дукат, локалитет Селичевац, поклон Срђана Антића.

4. ВЕК

19. Галерија Валерија (305-311)

Ковница Сисција

310-311.

АЕ 1

AB. CAL VALERIA AVG

Биста царице на д. са дијадемом.

PB. VEN [ERI] - VICTRACI

Венера стоји, глава на л. У л.руци држи скиптар у д. јабуку. У пољу д. слово Є, у пољу л.?

У исечку SIS

R- 25mm; T- 5,90 g; оса 12; новац је пробушен.

Инв. HI/1/ 665.

RIC VI/210.

Лебане, Радиновац, локалитет Каљаје, поклон Милана Јоковића.

20. Константин I (306-337)

Ковница Сисција

330-333.

АЕ 3

AB. CONSTANTI-NVS MAX AVG

Попрсје цара на д. у оклопу са палудаментумом и дијадемом.

PB. GLOR-IAEXERC-ITVS

Два војника стоје и држе копља, ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.

У исечку ASIS

R- 17 mm; T-1,9 g; оса 12.

Инв. HI/1/ 532.

RIC VII/ 219.

Лесковац, Винарце, непознати локалитет.

21. Константин I (306-337)

Ковница Антиохија

333-335.

АЕ 3

AB. CONSTANTI-NVS MAX AVG

Попрсје цара у оклопу на д. са дијадемом.

PB. GLOR-IAEXZERC-ITVS

Два војника стоје и држе копља, ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.

У исечку SMANT(.)

R-18 mm; T-2,0 g; оса 6.

Инв. HI/1/ 619.

RIC VII/ 85.

Лесковац, Градашница, локалитет Градац, поклон Светислава Јовановића.

22. Константин I (306-337)

Ковница Хераклеја

330-333

АЕ 4

AB. [CONS]TANTI- [NVS] MAX AVG

Попрсје цара у оклопу на д. са дијадемом.

PB. [GLOR]-IAEXZERC-ITVS

Два војника стоје и држе копља, ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.

У исечку SMH(A?)

R-16 mm; T-1,8 g; оса 12.

Инв. HI/1/ 679.

RIC VII/ 111.

Лесковац, Бобиште, непознати локалитет, поклон Шћепана Туровића.

23. Константин I (306-337)

Неодређена ковница

АЕ 3

AB. CONSTANTI-NVS MAX AVG

Попрсје цара у оклопу на д. са дијадемом.

PB. [GLOR IAEXZERC ITVS]

Два војника стоје и држе копља, ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.

У исечку (?)

R- 17 mm; T-2,15 g; оса 12.

Инв. HI/1/ 678.

Лебане, Слишане, непознати локалитет, поклон Шћепана Туровића.

24. Константин I (306-337)

318-319.

АЕ 3

- AB. IMP.CONSTAN-TINVS MAX AVG 333-335.
 Попрсје цара у оклопу на д. На глави шлем са перјаницом. AE 3
 PB. VICTORIAE LAETAE PRINC PERP Биста цезара на д. са ловоровим венцем.
 Две Викторије стоје окренуте једна према другој, држе штит на коме пише [VO]T PB. GLO [R-IA]EX [ERC]-ITVS
 Два војника стоје и држе копља, ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.
 (...) У исечку CONST
 R- 18 mm; T-1,85 g;оса 6; новац је оштећен.
 Инв. HI/1/ 682. Инв. HI/1/ 644.
 Лесковац, Мала Копашница, локалитет RIC VII/74.
 Камениница, поклон Љиљане Стојановић. Лесковац, Мала Копашница, локалитет Камениница.
25. Константин I (306-337) 28. Константин II (337-340)
 Ковница Тријер Ковница Солун
 324-325. 330-331.
 AE 3 AE 3
 AB. CONSTAN-TINVS AVG AB. CONSTANINVS IVN NOBC
 Биста цара на д. са ловоровим венцем. Биста цезара на д. са ловоровим венцем.
 PB. PROVIDEN-TIAE AVGG PB. GLO [R-IA]EX [ERC]-ITVS
 Капија утврђења без врата, са 2 куле. Два војника стоје и држе копља,
 Између њих звезда. ослањајући се на штитове. Између две заставе.
 У исечку PTR У исечку SMTSB
 R-18 mm; T-2,3 g;оса 12. R-18 mm; T-1,85 g;оса 6.
 Инв. HI/1/ 533. Инв. HI/1/ 645.
 RIC VIII/ 44. RIC VII 184.
 Лесковац, Разгојна, локалитет Црквиште, Лебане, Бачевина, непознати локалитет.
 поклон Анђелије Митић.
26. Константин II (337-340) 29. Констанс I (337-350)
 Неодређена ковница Ковница Солун
 AE 3 333-335.
 AB. CONSTANTINVS IVN NOBC AE 3
 Попрсје цезара на д. са ловоровим венцем. AB. CONSTANS-NOB CAES
 PB. DOMINOR NOSTROR CAESS Попрсје цезара у оклопу са
 У венцу VOT V палудаментумом на д. На глави дијадема.
 У исечку ? PB. GLOR-IAEXERC-ITVS
 R-19 mm; T-2,5 g;оса 12. Два војника стоје и држе копља,
 Инв. HI/1/ 512. ослањајући се на штитове. Између њих две заставе.
 RIC VII /154. У исечку SMTSA
 Гацин Хан, Село Дукат, локалитет R-19 mm; T-3,05 g; оса 1.
 Селичевац, поклон Срђана Антића. Инв. HI/1/ 618.
27. Константин II (337-340)
 Ковница Константинопол

RIC VII 201.

Лесковац, Градашница, локалитет Градац,
поклон Светислава Јовановића.

30. Констанс I (337-350)

Ковница Солун

347-348

АЕ 4

AB. CONSTANS-PF AVG

Попрсје цара у оклопу са палудаментумом
на д. На глави дијадема.

PB. VICTORIAE (...)

Две Викторије стоје једна према другој,
држе венце у подигнутим рукама. Између
њих палмина грана.

У исечку SMTSA

R-16 mm; T-1,4 g;оса 6.

Инв. HI/1/ 677.

RIC VIII/101.

Бојник, планина Радан, у близини Петрове
цркве, поклон Шћепана Туровића.

31. Констанс (337-350)

Неодређена ковница

АЕ 3

AB. CONSTAN- S PF AVG

Попрсје цара у оклопу са палудаментумом.
На глави дијадема.

PB. VICTORIAE DD AVGG

Две Викторије стоје једна према другој,
држе венце у подигнутим рукама. Између
њих слово G или P ?

У исечку T(.)?

R-17 mm; T-2,10 g;оса 1.

Инв. HI/1/ 676.

Лесковац, локалитет Хисар, поклон
Шћепана Туровића.

32. Констанције II, или Констанс

Неодређена ковница

АЕ 2

AB. CON (...)

Попрсје цара у оклопу са палудаментумом
на д. На глави дијадема.

PB. FEL TEMP REPARATIO

Император на л. копљем убија коњаника

који пада.

У исечку ?

R-23 mm; T-5,05 g;оса 6.

Инв. HI/1/ 672.

Лесковац, локалитет Хисар, откуп.

33. Јулијан I (361-363)

Ковница Хераклеја

361-363

АЕ 3

AB. DN FL CL IVLIANVS PF AVG

Попрсје брадатог цара на л. у оклопу са
шлемом. У д. руци копље у л. штит.

PB. у венцу VOT

X

MVLT

(XX)

У исечку HERACLA

R- 20 mm; T-2,35 g;оса 12.

Инв. HI/1/ 673.

RIC VIII 105.

Лесковац, локалитет Хисар, откуп.

34. Валентинијан (364-375)

Неодређена ковница

АЕ 3

AB. DN VALENTINI-ANVS PF AVG

Попрсје цара у оклопу на д. са дијадемом.

PB. [SECVRITAS]-REI PVBLICAE

Секуритас корача окренута на л. У д. руци
држи венац, у л. палмину грану.

У исечку ?

R-20 mm; T-1,90 g;оса 1.

Инв. HI/1/674.

Лесковац, локалитет Хисар, откуп.

35. Валентинијан, или Валенс

Неодређена ковница

АЕ 4

AB. DN VAL(..)

Попрсје цара на д. у оклопу са
палудаментумом. На глави дијадема.

- PB. [GLORIA RO-MANORUM]
 Император у војничком оделу корача на
 д. Д. руком вуче заробљеника за косу, у
 л. држи лабарум.
 У исечку ?
 R-16 mm; T-1,65 g;оса 1.
 Инв. HI/1/ 680.
 Лесковац, Божиште, непознати локалитет,
 поклон Шћепана Туровића.
36. Валенс (364-378)
 Неодређена ковница
 364-375.
 AE 3
- AB. DN VALEN- S PF AVG
 Попрсје цара на д. у оклопу са дијадемом.
 PB. [GLORIARO-MANORUM]
 Цар у војничком оделу иде на д. глава
 окренута на л. Д. руком вуче заробљеника
 за косу, л. држи лабарум.
 У исечку (?)
 R- 17 mm; T-2,45 g;оса 5.
 Инв. HI/1/ 675.
 Лесковац, локалитет Хисар, откуп.
37. Валенс (364-378)
 Ковница Солун
 364-367.
 AE 3
- AB. DN VALENS-PF AVG
 Попрсје цара на д. са дијадемом.
 PB. SECVRITAS REI PVBLICAE
 Викторија корача на д. У д. руци држи
 венац.
 У исечку TESA (Δ?)
 R- 18 mm; T-2,6 g;оса 6.
 Инв. HI/1/ 513.
 RIC IX 18i b/2.
 Гацин Хан, Дукат, локалитет Селичевац,
 поклон Срђана Антића.
38. Валенс (364-378)
 Ковница Сисција
 364-367.
- AE 3
 AB. DN VALEN-S PF AVG
 Попрсје цара на д. са дијадемом.
 PB. SECVRIT [AS REI PVBLICAE]
 Викторија корача на д. У л. руци држи
 венац.
 У исечку BSISC.
 R- 18 mm; T-1,8 g;оса 7;
 Инв. HI/1/ 514.
 RIC IX 7i b/2.
 Гацин Хан, Дукат, локалитет Селичевац,
 поклон Срђана Антића.
39. Валенс (364-378)
 Ковница Тријер
 367-375
 AU солид
- AB. DN VALENS-PF AVG
 Попрсје цара у оклопу са палудаментумом
 на д. На глави дијадема.
 PB. VICTOR- IA AVGG
 Два императора седе на трону, спреда,
 између себе држе куглу. Изнад њих
 Викторија. Доле палмина грана.
 У исечку TROBC.
 Инв. HI/1/ 156.
 R- 20 mm; T-4,60 g;оса 6; Новац је оштећен
 перфорацијом.
 RIC IX, 17 e/2.
 Лесковац, Грданица, непознати локалитет,
 откуп
40. Валенс (364-378)
 Неодређена ковница
 364-375.
 AE 3
- AB. DN VALEN-S PF AVG
 Попрсје цара у оклопу са палудаментумом
 на д. На глави дијадема.
 PB. GLORIA RO-MANORUM
 Император у војничком оделу корача на
 д. Д. руком вуче заробљеника за косу, у
 л. држи лабарум.
 У исечку (?)

R-18 mm; T-1,65 g;оса 6.

Инв. HI/1/ 662.

Лесковац, Градашница, локалитет Градац,
поклон Светислава Јовановића.

41. Теодосије I (379-395)

Неодређена ковница

АЕ 4

AB. DN THEODO-SIVS PF AVG

Попрсје цара на д. са дијадемом.

PB. У венцу VOT X

MULT(..)

У исечку ?

R-13 mm; T-0,95 g;оса 12.

Инв. HI/1/ 666.

Лебане, Радиновац, локалитет Каљаје,
поклон Милана Јоковића.

42. Аркадије (383-408)

Неодређена ковница

АЕ 2

AB. DN ARCADI-VS P[FAVG]

Попрсје цара у оклопу на д. са дијадемом.

PB. GLORIA - [ROMANORVM]

Император у војничком оделу стоји, гледа
на л. У д. руци држи лабарум, у л. куглу.

У исечку SMT(?)

R-21 mm; T-3,00 g;оса 6.

Инв. HI/1/ 667.

Лебане, Радиновац, локалитет Каљаје,
поклон Милана Јоковића.

5. БЕК

43. Теодосије II (402-450)

Ковница Солун

424-425.

AU солид

AB. DN THEODO-SIVS PF AVG

Попрсје цара у оклопу са шлемом спреда,
глава три четврт на д. У д. руци држи

копље на рамену, у л. штит.

PB. GLOR ORVI-STERRAR

Цар стоји, у д. руци држи лабарум, у л.
глоб са крстом на врху. У пољу л. звезда.

У исечку TECOB

R-20 mm; T-4,50g;оса 6.

Инв. HI/1/ 158.

RIC X, 361.

Лесковац, Ново село, непознати локалитет,
откуп.

Библ. Душанић 1961, кат.4А- 4R.

44. Еудоксија (395-404)

Ковница Константинопол

400-404.

AU тремисис

AB. AEL EVDO-XIAVG

Попрсје царице на д. са бисерном
огрлицом. На глави дијадема.

PB. Крст у венцу.

У исечку CONOB

Инв. HI/1/ 159.

R-14 mm; T-1,45g;оса 12.

RIC X, 21.

Лесковац, Орашац, локалитет Горње
Црнице.

Библ. Душанић 1961, кат.5; сл. 5А-5R.

45. Зенон (474-475; 476-491)

Ковница Константинопол

476-491.

Au солид

AB. DN ZENO-PERP AVG

Попрсје цара у оклопу са шлемом спреда,
глава три четврт на д. У д. руци држи
копље на рамену, у л. штит.

PB. VICTORI-A AVCCC Z

Викторија стоји, окренута на л. У д. руци
држи крст на дугој дршци.

У исечку CONOB. У пољу д. звезда.

R-20 mm; T-4,34 g;оса 6.

Инв. HI/1/ 160.

RIC X, 911.

Ниш, непознати локалитет.

Библ. Душанић 1961, кат.5; сл. 6А-6R.

БИБЛИОГРАФИЈА

Душанић 1961 – С. Душанић, Из нумизматичке збирке Народног музеја у Лесковцу, *Лесковачки зборник I*, 1961, 93-100.

Иванишевић, Стаменковић 2010 – В. Иванишевић, С. Стаменковић, Налази новца 5 века из Рујковца, Лесковачки Зборник L, Лесковац 2010, 59-84

Иванишевић, Стаменковић, Јовић 2016 - В. Иванишевић, С. Стаменковић, С. Јовић, Римско насеље и занатски центар у Малој Копашници: *Археолошка истраживања на аутопуту E75 (2011-2014)*, Београд, 47-69.

Јанковић-Михалцић, 2005, Д. Јанковић-Михалцић, Оставе римског новца у Народном музеју у Нишу, *Зборник 13-14*, Ниш 2005, 49-60.

Јоцић 1994 – М. Јоцић, Из нумизматичке збирке Народног музеја у Лесковцу, *Лесковачки зборник XXXIV*, Лесковац, 197-201.

Papazoglu 1969 – F. Papazoglu, *Srednjobalkanska plemena u predrimsko doba*, Sarajevo 1969.

Петровић 2007 – В. П. Петровић, *Дарданија у римским итнерарима, градови и насеља*, Београд.

Пешић 2017- Антички култови у лесковачком крају, *Лесковачки зборник LVII*, Лесковац 2017.23-49.

Стаменковић 2005 – С. Стаменковић, Остава римског сребрног новца из Подримца, *Нумизматичар 24/25/2001-2002*, Београд 2005, 143-191

Стаменковић 2009 - С. Стаменковић, Трагови античке привреде на простору лесковачке котлине, *Лесковачки зборник XLIX*, Лесковац, 2009, 219-238.

Stamenković 2013 – S. Stamenković, *Rimsko nasleđe u leskovačkoj kotlini*, Beograd 2013.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

Julijana Pešić

**FROM NUMISMATIC COLLECTIONS OF THE NATIONAL
MUSEUM IN LESKOVAC**

Individual deposits of money from the 1st to the 5th century

The collection of Numismatics and the National Museum in Leskovac contains five packs of Roman money. So far, two of them have been published: a pantry of the Republican Denars from an unknown site and a deposit of denars and antonyms from Podrimac. The other three packs contain bronze coins of the 4th century and are ready for printing. In addition to pantries, the Collection also keeps individual deposits. They were found as gifts, by purchase or during archaeological research. Individual monetary items are most often discovered by chance, and for many cases, location and search conditions are missing.

In this paper, 45 copies of money from the 1st to the 5th century, which are well preserved, have been separated and processed, but their location is also known. They provided significant information on circulation of money, but also about the beginnings and the course of urbanization of Leskovac region. The beginning of the urbanization of the Leskovac basin, that is, the formation of the first Roman settlements based on the findings of the emperorship of the emperors of Hadrian and Antonin Pius, is defined in the first half of the 2nd century. These samples of money found in the southwestern and south-eastern Leskovac basins reveal traces of the first economic activity related to the exploitation of ores in the Lece mine and in the area of Ruplje. Also, as Antonina Pija, who was found in 2014 in the suprastructure of the road, at the edge of the Roman settlement, testifies to the beginning of its construction, as well as the formation of settlements in the area of today's village of Mala Kopasnica. The settlement developed in the second half of the 2nd, during the 3rd and in the first half of the 4th century. A large number of individual finds of money from the 3rd and 4th centuries found throughout the Leskovac valley are proof of the great monetary turnover, but also the intensive urbanization of our basin.

Money circulation during the second half of the 4th and 5th centuries significantly decreased in the area of the Leskovac basin. The lack of money circulation and existence of storage rooms, confirm that the Roman settlements in our region shared the fate, the difficult times caused by the fall of the barbarians, with other cities and settlements in the area of Serbia.